

Чистякова Анастасія Сергіївна,
кандидатка юридичних наук, доцентка
кафедри державно-правових дисциплін
Університету «КРОК», адвокатка
e-mail: chystyakovaa@krok.edu.ua
ORCID: 0009-0008-9495-8143

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СКАСУВАННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Аналіз скарг, які подаються в порядку п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України, та судових рішень за результатами розгляду поданих скарг дають підстави для висновку, що підставами для скасування повідомлення про підозру можуть бути будь-які порушення процедури здійснення повідомлення про підозру. Однак, з одного боку, не всі порушення процедури повідомлення про підозру є підставою для скасування повідомлення про підозру, а, по-друге, за наявних однакових недоліків процедури повідомлення про підозру наслідки розгляду скарг в порядку п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України можуть бути діаметрально різними (скасування повідомлення про підозру або відмова в задоволенні скарги в порядку п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України). Водночас, серед всіх недоліків процедури повідомлення про підозру найбільшу кількість порушень становлять випадки, коли: 1) повідомлення про підозру не було вручене особі (особа не отримала вказане повідомлення про підозру або/та немає доказів отримання особою повідомлення про підозру [1]; 2) мала місце помилка стосовно обрання правильної процедури повідомлення про підозру стороною обвинувачення (наприклад, у разі наявності інформації про те, що особа перебуває поза межами території України, повідомлення про підозру надсилається на фактичну адресу проживання/реєстрації особи в Україні) [2].

Стосовно обґрунтованості підозри як самостійної підстави для оскарження сформувався дві альтернативні позиції: 1) повідомлення про підозру може бути скасоване через необґрунтованість підозри без потреби доведення додаткових процедурних порушень, які можуть бути підставою для скасування повідомлення про підозру; 2) обґрунтованість підозри може бути підставою для скасування в

порядку п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України лише у зв'язці з іншими процедурними порушеннями. При цьому слід вважати правильною практику слідчих суддів, які вважають самостійними підставами для скасування: 1) процедурні порушення здійснення повідомлення про підозру; 2) обґрунтованість підозри. Так, наприклад, у справі № 759/4471/19 [3] скасовано повідомлення про підозру на підставі того, що слідчий не довів причетність особи до вчиненого кримінального правопорушення, а у межах досудового розслідування не було зібрано достатньо доказів, на підставі чого така підозра визнана необґрунтованою. У справі № 757/6225/22-к [4] повідомлення про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 362 КК України, було скасовано через необґрунтованість підозри. Слідчий суддя зазначив, що «слідством встановлено власника банківської карти. Вказаний громадянин не знайомий із ОСОБА_4 та не пов'язаний з нею жодним чином, що спростовує версію слідства про причетність ОСОБА_4 до вчинення даного злочину, а банківська карта АТ КБ «Приватбанк» № НОМЕР_2, як і електронний гаманець «1BSDsGxTHa4gR3j7r79wKpZ4WPhPJhmfaX», не належать та ніколи не належали ОСОБА_4. Вони мають власників, які ними і користуються, що достеменно відомо слідству».

Одночасно відмічу, що є досить велика кількість рішень слідчих суддів про відмову в задоволенні скарги через необґрунтованість підозри у зв'язку з тим, що слідчий суддя не уповноважений вдаватися до оцінки отриманих слідством доказів і порядку їх отримання, давати оцінку зібраним доказам з точки зору їх допустимості, а без такої оцінки висновки щодо обґрунтованості/необґрунтованості повідомленої особі підозри неможливі.

Необґрунтованість підозри також може бути самостійною підставою для оскарження повідомлення про підозру у випадках: 1) коли рівень обґрунтованості підозри не зростає в ході здійснення досудового розслідування, а версія сторони обвинувачення не підтверджується новою інформацією (доказами); 2) якщо інформація (докази) підозри зібрані у незаконний спосіб чи неналежною особою (особами); 3) якщо кримінально-правова кваліфікація визначена не вірно.

Ще одним важливим питанням є з'ясування того, які саме докази обґрунтованості підозри слід брати до уваги під час оскарження повідомлення про підозру – ті, що були у сторони обвинувачення на момент здійснення повідомлення про підозру, чи ті, що, ймовірно, здобуті сторонами на момент розгляду скарги слідчим суддею. У цьому аспекті також сформувався два підходи: а) слідчий суддя має розглядає скаргу на процесуальне рішення, підставою для прийняття якого є наявність певної сукупності доказів, які саме на момент прийняття рішення здатні забезпечити дотримання стандарту переконання «обґрунтована підозра»; б) сторони можуть подавати нові докази обґрунтованості/необґрунтованості підозри на момент розгляду слідчим суддею скарги в порядку п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України. З одного боку, усі інші докази, що були здобуті пізніше дати повідомлення про підозру, на момент розгляду скарги та ухвалення рішення не існували, а тому не могли впливати на переконання слідчого, прокурора про те, що підозра є обґрунтованою. А з іншого боку, якщо, наприклад, сторона захисту чи/та обвинувачення отримала нові докази причетності/не причетності особи до вчинення нею кримінального правопорушення, то чому вони не можуть їх подавати слідчому судді під час розгляду питання про скасування повідомлення про підозру? На наш погляд, більш коректним видається конструкція, коли оцінка обґрунтованості підозри має відбуватися з обсягу доказової інформації, яка була в наявності у сторони обвинувачення на момент здійснення повідомлення про підозру, тоді як нова доказова інформація про причетність особи до інкримінованого кримінального правопорушення може бути представлена під час процедури зміни повідомлення про підозру в порядку ст. 279 КПК України [5].

Процедура оскарження рішення слідчого судді про скасування повідомлення про підозру також не є досконалою. Наприклад, в одному з випадків оскарження повідомлення про підозру у справі № 757/2407/23-к слідчий суддя встановив порушення процедури повідомлення про підозру і прийшов до висновку, що особа, стосовно якої складене повідомлення про підозру, не набула статусу підозрюваного у даному кримінальному провадженні [6]. Прокурори подали апеляційну скаргу та і за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді про

скасування підозри Київський апеляційний суд призначив новий розгляд скарги захисника у суді першої інстанції [7]. При новому розгляді Печерський суд м. Києва ухвалив: скаргу повернути адвокату в зв'язку з тим, що особа, яка не є підозрюваним, не може оскаржувати повідомлення про підозру [8]. Такі рішення слідчого судді, на наш погляд, порушують права особи на оскарження повідомлення про підозру.

Також не зовсім зрозумілим є порядок дій у разі, якщо повідомлення про підозру було скасовано слідчим суддею, і сторона обвинувачення подала апеляцію на рішення слідчого судді, але до фактичного розгляду апеляційним судом апеляції прокурора на рішення слідчого судді про скасування повідомлення про підозру, був сформований обвинувальний акт стосовно особи та його (обвинувальний акт) було спрямовано до суду першої інстанції. У такій ситуації лишаються відкритими питання: чи може сторона обвинувачення сформувати обвинувальний акт до суду до фактичного перегляду апеляційною інстанцією рішення слідчого судді про скасування повідомлення про підозру? Чи впливає/має впливати на процедуру апеляційного перегляду інформація про те, що обвинувальний акт було складено стосовно особи і досудове розслідування по суті вже закінчено? Чи може суд призначити підготовче засідання у разі, коли обвинувальний акт спрямовано до суду стосовно особи, повідомлення про підозру стосовно якої було скасовано? І яке рішення має бути прийнято судом в підготовчому судовому засіданні у разі, наприклад, якщо апеляційний суд підтвердить правильність позицію слідчого судді про скасування повідомлення про підозру? Очевидно, що всі ці питання додатково вказують на відсутність чітких правових орієнтирів та очевидні недоліки процедури оскарження повідомлення про підозру, що у сукупності вказує на необхідність процесуальної корекції процедур оскарження повідомлення про підозру.

Вважаємо, що для удосконалення процедур оскарження повідомлення про підозру доцільним було б: 1) зняти обмеження щодо строків оскарження повідомлення про підозру для забезпечення принципу рівності сторін кримінального провадження з наданням можливості оскаржити повідомлення про підозру з моменту вручення повідомлення; 2) конкретизувати наслідки скасування

повідомлення про підозру для особи, відносно якої повідомлення про підозру було складено і для кримінального провадження в цілому.

Список використаних джерел

1. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 12.04.2021 року, справа № 757/3708/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96332290>; Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 08.12.2022 року, справа № 757/26297/22-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108022436>.

2. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 07.06.2022 року, справа № 757/6248/22-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104670041>.

3. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 14.03.2019 року, справа № 759/4471/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80450230>.

4. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 31.05.2022 року, справа № 757/6225/22-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104669994>.

5. Чистякова Анастасія. Повідомлення про підозру. Видання друге. Юрінком Інтер, 2025, 400 с., URL: https://jurkniga.ua/povidomlennya-pro-pidozru/?utm_source=pdf&utm_medium=referral&utm_campaign=pdf&utm_content=Повідомлення+про+підозру.+Видання+друге#features.

6. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 14.02.2023 року у справі № 757/2407/23-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109244450>.

7. Ухвала Київського апеляційного суду від 04.05.2023 року у справі № 757/2407/23-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110891427>.

8. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 20 липня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112925833>.